

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 4)

โครงสร้างของหลักสูตรได้กำหนดสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 5)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน เนื่องจากเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่อาศัยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา การเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม (กรมวิชาการ, 2544 : 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นวิชาที่บูรณาการเนื้อหาทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เพื่อการเรียนการสอนภายใต้ระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายหลักในการช่วยให้เยาวชนได้พัฒนาความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและถูกต้อง ตามหลักประชาธิปไตยในฐานะพลเมืองที่ดีของรัฐและภายในโลกที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (รัชนิกร ทองสุขดี, 2545 : 46)

จากความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องให้มีการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงสุด แต่ในปัจจุบันการจัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังผลจากการรายงานผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง ปีการศึกษา 2544 ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งมีวิชาสังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรมรวมอยู่ด้วย โดยจำแนกเป็นระดับผลการเรียนอย่างชัดเจน พบว่าระดับผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2544 จากจำนวนนักเรียน 7,058 คน มีระดับผลการเรียนแต่ละระดับที่กระจายกันอยู่มาก โดยจะเห็นได้ว่านักเรียนมีระดับผลการเรียนเป็น 0 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมร้อยละ 1.12 มีระดับผลการเรียนเป็น 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมร้อยละ 16.65 มีระดับผลการเรียนเป็น 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมร้อยละ 26.03 มีระดับผลการเรียนเป็น 3 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมร้อยละ 29.58 และมีระดับผลการเรียนเป็น 4 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมแค่ร้อยละ 26.62

จากรายงานผลดังกล่าวข้างต้น พบว่า นักเรียนมีระดับผลการเรียนที่ยังกระจายอยู่มาก ซึ่งบ่งบอกถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มคุณภาพของระดับคะแนนเป็น 4 ให้มากขึ้น ลดระดับคะแนน 0 และ 1 ให้น้อยลง (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง)

ยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่สามารถนำไปใช้ทั้งการเรียนการสอน กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และการศึกษาค้นคว้ารายบุคคลนั้นมีด้วยกันหลายวิธี เช่น กรณีศึกษา Jigsaw (ต่อเติมเสริมสร้าง) การโต้เถียง การจัดประสบการณ์นอกสถานที่ การเขียนบรรยาย การสัมภาษณ์ การเขียนอนุทิน การรายงาน การแสดงบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (กรมวิชาการ, 2544 : 209-211)

ในทางทฤษฎี การสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้ตระหนักถึงการคิด และการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนที่ตระหนักถึงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง จะสามารถควบคุมความพยายามของตนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (Chamot et al., 1999 : 2-3)

สำหรับในประเทศไทยนั้นได้มีการวิจัยทดลองสอนกลยุทธ์การเรียนรู้อยู่บ้าง เช่น การวิจัยทดลองการสอนกลยุทธ์การวางแผน การดำเนินการตามแผนและการประเมินผล ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่เป็นองค์ประกอบของวิธีการสอนแบบโครงงาน หรือการทำโครงงานของนักเรียน นักศึกษาอยู่บ้าง (ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2545 ; อ่างถึงใน ธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2546 : 1) มีการทดลองสอนโดยให้นักเรียนใช้กิจกรรมโครงงาน (นัยนา ฉางวางปราง, 2545) มีการทดลองสอนให้นักเรียนใช้ผังกราฟิกในการสรุปบทเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ (ศรีจรยา บุญเลิศ, 2545) แต่ยังไม่มีการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า หากดำเนินการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ประกอบด้วย กลยุทธ์การระดมพลังสมอง กลยุทธ์การตั้งคำถาม กลยุทธ์การสร้างผังกราฟิก และกลยุทธ์การประเมินผล ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยบูรณาการเข้าไปในการสอน

แบบปกติให้แก่เรียนในระดับประถมศึกษาแล้วจะทำให้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีเจตคติต่อการเรียนการสอนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัย จึงเห็นว่าการนำกลยุทธ์การเรียนรู้มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาว่าการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างไร และเพื่อเป็น ประโยชน์ในการนำไปใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการสอนแบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้กับการสอนแบบปกติ
4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ กับการสอนแบบปกติ

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสูงกว่าก่อนสอน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสูงกว่าก่อนสอน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้มีเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ด้านความรู้

ทำให้ทราบระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนที่ได้รับการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ว่าสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนการสอนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติหรือไม่

2. ด้านการนำไปใช้

ได้วิธีจัดการเรียนการสอนที่สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนอนุบาลพัทลุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 240 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนอนุบาลพัทลุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง จำนวน 60 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 สารที่ 2 หน้าทีพลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พลเมืองดีน่าชื่นชม และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเมืองการปกครอง

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ใช้เวลาในการสอนกลุ่มละ 12 ชั่วโมง ทำการสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาสอนกลุ่มละ 4 สัปดาห์

5. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

5.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

5.1.1 การสอนกลยุทธ์การเรียนรู้

5.1.2 การสอนแบบปกติ

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5.2.2 เจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลยุทธ์การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการหรือเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถใช้เพื่อช่วยในกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์จำนวน 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การระดมพลังสมอง กลยุทธ์การตั้งคำถาม กลยุทธ์การสร้างผังกราฟิก กลยุทธ์การประเมินผล

2. การสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนควบคู่ไปกับการสอนเนื้อหาวิชา ในการสอนกลยุทธ์การเรียนรู้จะนำเสนอแบบตรงไปตรงมา คือ มีการบอกชื่อกลยุทธ์และบอกเหตุผลในการใช้กลยุทธ์นั้น รวมทั้งจะเสนอแนะประเภทของงานที่กลยุทธ์นั้นสามารถช่วยผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 กลยุทธ์การระดมพลังสมอง หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนนำความรู้ ออกมาใช้โดยมีอิสระในทางความคิด

2.2 กลยุทธ์การตั้งคำถาม หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนใช้คำถามเพื่อค้นหาคำตอบ

2.3 กลยุทธ์การสร้างผังกราฟิก หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนได้สร้างแบบของการสื่อสาร โดยสื่อสารออกมาในลักษณะของรูปภาพ กราฟ ไดอะแกรม ซึ่งข้อมูลที่จะนำเสนอได้อาจจัดกระทำด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ต้องผ่านกระบวนการคิดขั้นสูงมาแล้ว

2.4 กลยุทธ์การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนตรวจสอบการทำงาน ผลงาน และความเข้าใจของตนเอง

3. การสอนแบบปกติ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของกระทรวงศึกษาธิการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางด้านความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ และการนำไปใช้ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งได้จาก คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5. เจตคติต่อการเรียนการสอน หมายถึง ความโน้มเอียงของความรู้สึกรักของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบวัดเจตคติต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคุณลักษณะของเจตคติที่ต้องการจะวัดในที่นี้ได้แก่ ด้านการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านแนวโน้มพฤติกรรมต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และด้านความรู้สึกรักที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

6. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนอนุบาลพัทลุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง